

NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM

TERVEZÉSKOORDINÁCIÓÉRT FELELŐS ÁLLAMTITKÁRSÁG · GAZDASÁGTERVEZÉSI FŐOSZTÁLY

Közgazdasági kitekintő

KÖZGAZDASÁGI ELMÉLETEK

Mire jók a közgazdászok?

Dani Rodrik, a Harvard Egyetem közgazdászprofesszora cikkében a nemrégiben fellobbant Reinhart-Rogoff vita kapcsán a közgazdászok és politikusok viszonyát taglalja. Reinhart és Rogoff harvardi egyetemi tanárok évekkal ezelőtt jelentettek meg egy tanulmányt, aminek következtetéséből úgy tűnik, a 90 százalék fölötti GDP-arányos államadósság jelentősen hátráltatja a gazdasági növekedést. Nemrégén három közgazdász az eredeti adatokat újra felhasználva megismételte a tanulmányban bemutatott szimulációt, és – egy kisebb számítási hiba felfedezése mellett – arra jutottak, hogy módszertani problémák miatt a tanulmány végkövetkeztetése megkérdőjelezhető.

Rodrik szerint ezzel nincs is igazán gond; sőt, az utána következő tudományos vita megmutatta, hogy a közgazdaságtan is működhet tudományos alapelvek alapján. **A probléma inkább abban áll, hogy politikai ügy is lett belőle:** a deficitcsökkentés pártján állók ezt a kutatást használták fel céljaik alátámasztására, így a Reinhart-Rogoff tanulmányban megállapított 90 százalék politikai értelmet is nyert. Vagyis, tiltakozásuk ellenére, a szerzőpárost megvédolták azzal, hogy olyan politikai intézkedések számára nyújtottak tudományos alapot, amelyekre igazából csak korlátozott volt a bizonyíték. **Az ügy tanulsága, hogy a gazdasági kutatók és politikusok közötti viszonyoknak új szabályrendszerét kellene létrehozni.**

Biztosan nem az a jó megoldás, hogy a közgazdászoktól várjuk el annak a kitalálását, hogy tanulmányukat vajon kik és milyen célból fogják felhasználni. Ugyanakkor az **elvárható lenne, hogy a közgazdászok „őszintébbek” legyenek a kutatásaik eredményének bizonytalanságával kapcsolatban. A közgazdaságban nincsenek egyértelmű, egyszerű eredmények:** a közgazdasági érvelés mindig feltételes, mindig tele van „ha..., akkor...” típusú megállapításokkal. Emellett, az empirikus bizonyíték ritkán annyira megbízható, hogy egy két teljesen szembenálló nézet közötti vitában bármilyen egyértelmű döntést alátámasszon.

Azaz, ahogyan a Világbank vezető közgazdásza, Kaushik Basu megfogalmazta: „van egy dolog, amit a szakértők biztosan tudnak, a nem-szakértők azonban nem: az, hogy a szakértők sokkal kevesebbet tudnak, mint azt a nem-szakértők gondolják”. **Az újságírók, a politikusok és a közvélemény hajlamos arra, hogy sokkal nagyobb tekintélyt és pontosságot tulajdonítson a közgazdászoknak, mint az megilletné őket.** És sajnos, a közgazdászok ritkán szerények, különösen nem a nyilvánosság előtt.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/the-provisional-nature-of-economic-research-by-dani-rodrik>

Hét fontos példa arra, hogy a piacok hogyan hibázhatnak

A cikk szerzője úgy véli, hogy a szabad piacok nem jelentenek minden problémára megoldást, és hogy a tényleges piaci versenyhez speciális feltételek fennállása szükséges, amik azonban sokszor nem teljesülnek a valóságban. Ezekben az esetekben **a megfelelő állami beavatkozás alkalmas lehet arra, hogy ezeket a piacokat közelebb vezesse a „versenyző ideálhoz”**. A cikk szerzője hét ilyen esetet említ.

1. Nyugdíjbiztosítás

A nyugdíjbiztosítási piacokon a legfőbb piaci hiba **a potyautas magatartás**, sokan ugyanis úgy gondolják, nem takarítanak meg nyugdíjas éveikre, mert tudják, hogy a társadalom úgy is el fogja tartani őket. A megoldás az lehet, hogy valamilyen módon rá kell kényszeríteni az embereket, hogy minden hónapban félretegyenek nyugdíjtakarékossági célokra.

2. Egészségügyi piacok

Az egészségügyben is a fentiekhez hasonló probléma jelentkezik. Ebben az esetben is egy olyan rendszerre van szükség, mely rákényszeríti az embereket a biztosítás fizetésére, az egészségügyi ellátáshoz való hozzájárulásra.

3. Szén-dioxid kibocsátás

Ez egy **externália** probléma: a termelés környezeti költségei nem jelennek meg tényleges költségként, így ezzel nem számolnak a vállalatok, amikor arról döntenek, mennyit termeljenek. A megoldás ezen **költségek internalizálása** lehet, melynek egyik módja az **adókvetés**.

4. Munkaerő-piac

A szakszervezetek meggyengülése az elmúlt évtizedekben **a munkaadók erejét növelte a munkavállalókkal szemben** a bértárgyalásokon. Ez részben azért történhetett, mert a kormányzat az üzleti érdekeket a munkavállalói érdekek elé helyezte, amit a továbbiakban visszájára kell fordítani.

5. Pénzügyi szektor

Az egyik fontos hiba a pénzügyi piacokon **az aszimmetrikus információ**, az összetett pénzügyi termékek eladói ugyanis jobban informáltak, mint a vevők. A hitelminősítő intézeteknek éppen az lenne a dolguk, hogy az információs aszimmetrián enyhítsenek, de ezt a feladatot nem igazán tudják ellátni. A másik **a „túl nagy, hogy tönkremenjen” probléma**: egyetlen bank tevékenysége kihatással lehet szinte az egész világra, mely sérti azt az előfeltevést, hogy az összes vállalat csak egy nagyon kicsi része az egész gazdaságnak.

6. Kormányzati szerződéskötések

A „megbízó-ügynök” probléma léphet fel abban az esetben, ha egy személy valaki más részére hoz döntéseket. A kormányzati szerződéskötéseknél is felvetődhet ez a probléma, mely során a hatékony ellenőrzés hiánya arra adhat lehetőséget a tanácsadóknak, hogy a saját pénztárcájukat gyarapítsák, ahelyett, hogy az adófizetők hasznát maximalizálnák.

7. Gazdasági és politikai hatalom

Egyre inkább tapasztalható, hogy **a világ legnagyobb cégei még nagyobbak lesznek**, és ezzel a politikai hatalmuk is növekszik. A szabályozók részéről ezen folyamat megfékezésére van szükség.

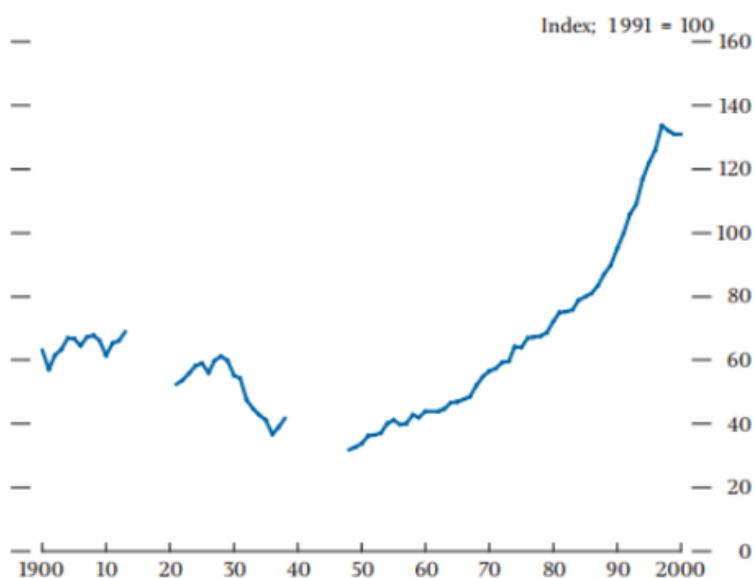
<http://www.thefiscaltimes.com/Columns/2013/06/18/7-Important-Examples-of-How-Markets-Can-Fail.aspx#page1>

Globalizáció és makroökonómia

Paul Krugman közgazdász blog bejegyzésében arról a kijelentésről fejt ki gondolatait, amely szerint a **globalizáció megváltoztatta a makroökonómia szabályait**. Olyan állításokról is olvashattunk, hogy a jelenlegi válság teljesen különböző volt az 1929-es gazdasági válságtól, mert az nem is volt globális válság, holott az egyértelműen globális válság volt.

Krugman úgy véli, hogy általában az **emberek nincsenek tudatában annak, hogy milyen mértékű globális kereskedelmi és pénzügyi rendszer létezett már az első világháború előtt**. Ugyanakkor nem azt állítja, hogy visszatértünk volna az első világháború előtti globalizációs szintre. Ez inkább az 1970-es évekre mondható el, azonban azóta a **készáruk kereskedelme – főként a szállítási költségek esésének és a konténeres szállításnak köszönhetően – eddig soha nem látott szinteket ért el**.

Volume of world manufacturing trade as a ratio of world manufacturing output

Source: UN Monthly Bulletin of statistics.

amerikaiak kínai termékekre költenek, nagy Egyesült Államokbeli hozzáadott értékét képvisel.

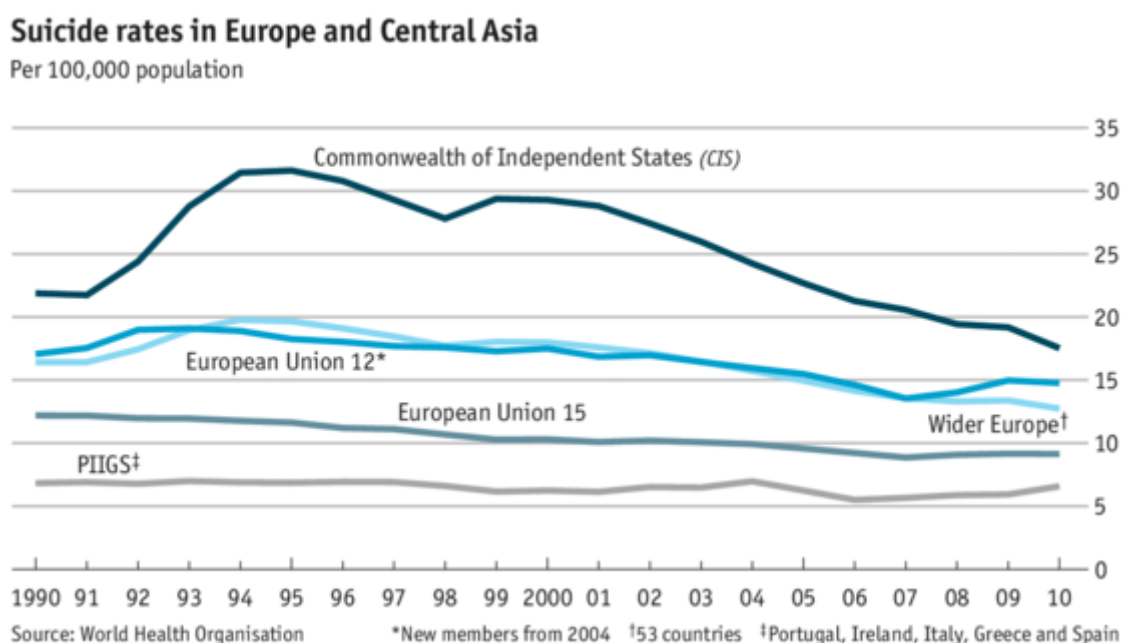
Összességben azt az álláspontot képviseli a közgazdász, hogy a **makropolitika szabályai viszonylag keveset változtak az 1930-as évek óta, és a globalizáció nem járt együtt minőségi változással**.

<http://krugman.blogs.nytimes.com/2013/06/18/globalization-and-macroeconomics/>

A kapitalizmus boldoggá tesz

A WHO friss egészségügyi adatokat tett közzé az európaiakról. Az Economist kiemelte az **öngyilkosságok arányát, amely csökkent Európa nagy részén az 1990-es évek eleje óta**, bár van egy enyhe kiugrás 2007 óta, amelynek a pénzügyi krízis kirobbanásához lehet köze.

Az érdekesség **a Szovjetunió összeomlásának hatása a Független Államok Közösségének (CIS) öngyilkossági arányaira**. Azok, akik helytelenítik azt, hogy a piacgazdaság az emberek egymással való versenyzését erőlteti, az 1989 után a FÁK-ban megnövekedett öngyilkosságokat emelik ki. Azok azonban, akik a másik oldalt képviselik, mint például a The Economist, az öngyilkosságok számának jelentős csökkenésére fognak mutatni, ahogy a FÁK országok elhagyták a régi rendszert és egy újba léptek át.

<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/03/daily-chart-8>

Bank Funding in Central, Eastern and South Eastern Europe Post Lehman: a “New Normal”?

A tanulmány a közép-, kelet- és dél-európai bankok finanszírozási struktúráját vizsgálja. Az elmúlt időszakban, több tényező hatására, ezen bankok egyre csökkentik külföldi finanszírozási forrásaikat. Középtávon ezzel ellenkező irányba ható tényezők is megjelentek már, ugyanakkor, a hosszútávú egyensúly erősen függ az EU jövőbeli, új finanszírozási struktúrájától.

<http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40689.0>

Global Economic Prospects: Less Volatile, but Slower Growth

A tanulmány a Világbank világgazdaságra vonatkozó előrejelzéseit mutatja be. Úgy tűnik, a globális gazdaság lassan stabilabb periódusába érkezik, ugyanakkor a reálgazdasági aktivitás – különösen Európában – még nem állt helyre. A stabilabb külső környezettel együtt új veszélyek jelentek meg a globális gazdaságban, mint például a vártnál gyorsabb mértékben csökkenő nyersanyagáraknak az exportáló országokra való hatása, valamint a világ jegybankjainak monetáris szigorításának fejlődő országokra gyakorolt hatása.

<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/13892>

Measuring institutional competitiveness in Europe

Az EKB által közzétett tanulmányban a szerzők egy új versenyképességi indexet alkotnak, mert véleményük szerint a meglévő versenyképességi indexek többsége nem veszi figyelembe a piaci folyamatok és a politikai döntéshozatal hatásait. A tanulmányban a szerzők 36 országot vizsgáltak meg 1990 és 2009 közötti időszakra vonatkozóan és 3 csoportba sorolták őket: GMU-tagországok, nem GMU, de EU-tagországok (ebben szerepel Magyarország is) és OECD országok. Indexük azt mutatja, hogy az intézményi versenyképesség egyes komponensei heterogén módon fejlődtek a Gazdasági és Monetáris Unió tagországaiban.

<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp1556.pdf>

On the international spillovers of US quantitative easing

Az EKB publikációjában a szerzők a Federal Reserve nem szokványos monetáris politikájának globális hatásait vizsgálják. A Fed intézkedéseit két csoportba sorolták, a krízis korai fázisában és a 2010 után meghozott intézkedésekre, és ezek globális hatásait külön tanulmányozták. A globális következmények felméréséhez 42 fejlődő országot (köztük Magyarország) és 21 fejlett országot emeltek a mintába.

<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp1557.pdf>

The 2013 stability and convergence programmes – an overview

A tanulmány az Európai Unió tagállamainak 2013-as Stabilitási és Konvergencia programjairól nyújt áttekintést, mely során a 2012-2016 közötti fiskális konszolidációs tervekre koncentrál. A kiadvány egy átfogó képet ad az Európai Unió és az eurózóna fiskális politikájáról.

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2013/pdf/ocp152_en.pdf

Key indicators for the euro area

A kiadvány az eurózóna legfrissebb gazdasági statisztikáit tartalmazza. Az összes táblázathoz egy rövid kommentár van hozzáfűzve. A dokumentum, melyet minden Ecofin ülés előtt frissítenek, segítséget nyújt az eurózónában tapasztalható gazdasági folyamatok elemzéséhez.

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/key_indicators/documents/key_indicators_en.pdf

Securing European competitiveness in a global perspective

A tanulmány azt vizsgálja, hogy hogyan tartható meg, illetve növelhető Európa versenyképessége globális szemszögből. A publikáció szerzői szerint a versenyképességi stratégiának a nyitottságon, az innováción kell alapulnia, melyek segítségével növelhető a termelékenység. Emellett integrált energia és szolgáltatás piacokra, valamint zöld beruházásokra van szükség.

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_briefs/2013/pdf/eb25_en.pdf

Central bank cooperation during the great recession

A Bruegel tanulmánya a jegybankok 2007-2010 között tapasztalt együttműködését vizsgálja. A válság alatt a központi bankok jóval túllépték eredeti működési keretüket, és korlátlan mennyiségben kínáltak likviditást, idegen devizában és idegen bankoknak is. A jegybankok kooperációja egy swap hálózat formáját öltötte.

<http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/782-central-bank-cooperation-during-the-great-recession/>